

Asia: VN/10855/2024

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot rajat ylittävän sähköisen tunnistamisen, sähköisten luottamuspalvelujen ja eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kansallisesta sääntelystä:

Palta pitää digitaalisen henkilöllisyyden, sekä itsehallittavan identiteetin kehittämistä lähtökohtaisesti hyvänä tavoitteena. Tähtäimessä tulisi olla ratkaisut, joilla henkilöt pystyvät hyödyntämään monipuolisesti erilaisia viranomaisten hallussa olevia tietoja (esim. henkilön luvat ja pätevyudet) sekä se, että näitä tietoja pystyttäisiin hyödyntämään kolmansien osapuolien toimesta (esimerkiksi työnantaja) henkilön omalla luvalla.

On tarkoituksenmukaista, että Suomi ottaa käyttöön eIDAS -asetuksen mukaisen lompakkosovelluksen esityksen mukaisesti. Lainsäädäntö myös mahdollistaa yksityisten lompakkosovellusten tulon markkinoille, mikä on kannatettavaa. On tärkeää turvata jatkossa yksityisen sektorin mahdollisuudet tuoda markkinoille innovatiivisia ja käyttäjäystävällisiä lompakoita. Pidemmällä aikavälillä monipuolinen ekosysteemi, jossa rinnalla toimii myös sertifioituja yksityisiä lompakoita, vahvistaa kilpailua, innovaatioita ja käyttäjäkokemusta.

Kannatettavaa on, että sähköisen allekirjoituksen maksuttomuus on rajattu ei-ammattillisiin tarkoituksiin, sillä markkinoilla on jo olemassa paljon ratkaisuja sähköiselle allekirjoitukselle.

On myös tärkeä huomioida se, että digitaalisen henkilöllisyydestodistuksen aitouden tarkistaminen tulee käytännössä edellyttämään investointeja asiointipisteissä (pankkikonttorit, kaupan kassat, myymälät jne.), esimerkiksi qr-koodin lukijoiden muodossa. Näiden hankkiminen ja asentaminen tulee viemään aikaa, joten riittävä siirtymäaika on huomioitava jatkovalmistelussa.

Huomiot koskien digitaalista henkilöllisyystodistusta:

Vaikka markkinatutkimuksen perusteella mahdolliset yksityiset lompakkotoimijat ovat vielä lähtökuopissaan, Palta pitää ongelmallisena sitä, että Digi- ja väestötietovirasto tuo lompakon myötä saataville kilpailuille markkinoille vahvan sähköisen tunnistautumisen ominaisuuden. Ongelmallista on se, että valtion tunnistusvälineen tai -menetelmän luomisessa ei ole kyse julkisen vallan käytöstä vaan taloudellisesta toiminnasta, joten toimintaan liittyy merkittävä riski kielletystä valtioneudesta. Suomessa on jo luotu sähköisen tunnistamisen palvelumarkkinat, joten kyse on taloudellisesta toiminnasta markkinoilla, johon valtion tarjoama digitaalinen henkilöllisyystodistus tulisi kilpailemaan omalla tunnistusratkaisullaan. Neutraalisti toimiva markkina vähintään edellyttäisi, että Digi- ja väestötietoviraston mahdollinen markkinoilla tapahtuva toiminta on kustannuslaskennan ja hinnoittelun osalta eriytetty ja läpinäkyvä.

Nykyisellään vahva sähköinen tunnistaminen tapahtuu käytännössä joko pankkitunnisteilla tai mobiilivarmenteella, joka on vaatinut siis suomalaisen henkilötunnuksen, pankkiasiakkuuden tai mobiililiittymän ja -laitteen. Esityksessä perustellaan valtion digitaalisen henkilöllisyystodistuksen kehittämistä sillä, ettei se vaatisi esimerkiksi pankki- tai liittymäasiakkuutta. Hieman kyseenalaiseksi jää kuitenkin se, että missä määrin digitaalisia julkisia palveluita tulisi jatkossa käyttämään sellaisten henkilöiden toimesta, joilla ei ole pankkitiliä tai mobiililiittymää Suomessa. Digitaalinen henkilöllisyystodistus edellyttää käyttäjältään jo älypuhelimien käyttöä, jota ei voi käytännössä hyödyntää ilman mobiililiittymää. Digitaalinen henkilöllisyystodistus edellyttää myös passia tai henkilökorttia, joten se ei ratkaise erityisryhmien ongelmia.

Palta pitää tärkeänä, että jatkossakin julkisen sektorin keskeisiin sähköisiin asiointipalveluihin on mahdollista tunnistautua nykyisillä tunnistautumismarkkinoiden ratkaisuilla.

On myös tärkeä huomioida se, että digitaalisen henkilöllisyystodistuksen aitouden tarkistaminen tulee käytännössä edellyttämään investointeja asiointipisteissä (pankkikonttorit, kaupan kassat, myymälät jne.), esimerkiksi qr-koodin lukijoiden muodossa. Näiden hankkiminen ja asentaminen tulee viemään aikaa, joten riittävä siirtymäaika on huomioitava jatkovalmistelussa.

Huomiot kansallisen vahvan sähköisen tunnistamisen turvallisuutta parantavista muutoksista:

-

Huomiot koskien kansallista ekosysteemikuvausta:

Palta näkee lompakkosovelluksen luovan mahdollisuuksia erilaisten ammatinharjoittamiseen liittyvien lupien, todistuksien ja pätevyyksien reaaliaikaisessa sähköisessä todentamisessa. Tavoitteena tulisi olla, että kaikki työntekeksen liittyvät luvat olisivat sähköisesti saatavilla. Näitä erilaisia viranomaisten myöntämiä lupia (esim. vartijakortti, tulityölupa jne.) on useita kymmeniä, joten se myös vaatii todisteita myöntävien ja rekistereitä ylläpitävien eri viranomaisten tietojärjestelmien rajapintojen kehittämistä lompakkosovellusta ja sen arkkitehtuuria varten. Tässä

yhteydessä tulisi harkita velvoittavaa lainsäädäntöä, jotta keskeiset viranomaiset tarjoavat tunnisteita lompakoihin nopeasti.

Esimerkiksi iso yritys voi joutua huolehtimaan tuhansien yritysten työntekijöiden lupien ajantasaisuudesta ja jotkut luvat ovat todennettavissa vain fyysisen kortin avulla. Samalla työnantaja on vastuussa asiakkailleen siitä, että työntekijän luvat tai pätevyudet ovat kunnossa. Tätä hallinnollista taakkaa voitaisiin vähentää, jos luvat olisivat reaaliaikaisesti sähköisesti todennettavissa lompakon tai sen taustalla olevan infrastruktuurin avulla. Tässä yhteydessä olisi hyödyllistä säätää myös siitä, että lompakon haltija ja tietojen itsehallinnoija voisi itse luvittaa kolmannelle osapuolelle (esim. juuri työnantaja) tietojen käytön. Nyt hallituksen esityksestä ei käy selvästi ilmi, että onko tämä mahdollista.

Konttinen Jari
Palvelualojen työnantajat Palta ry.